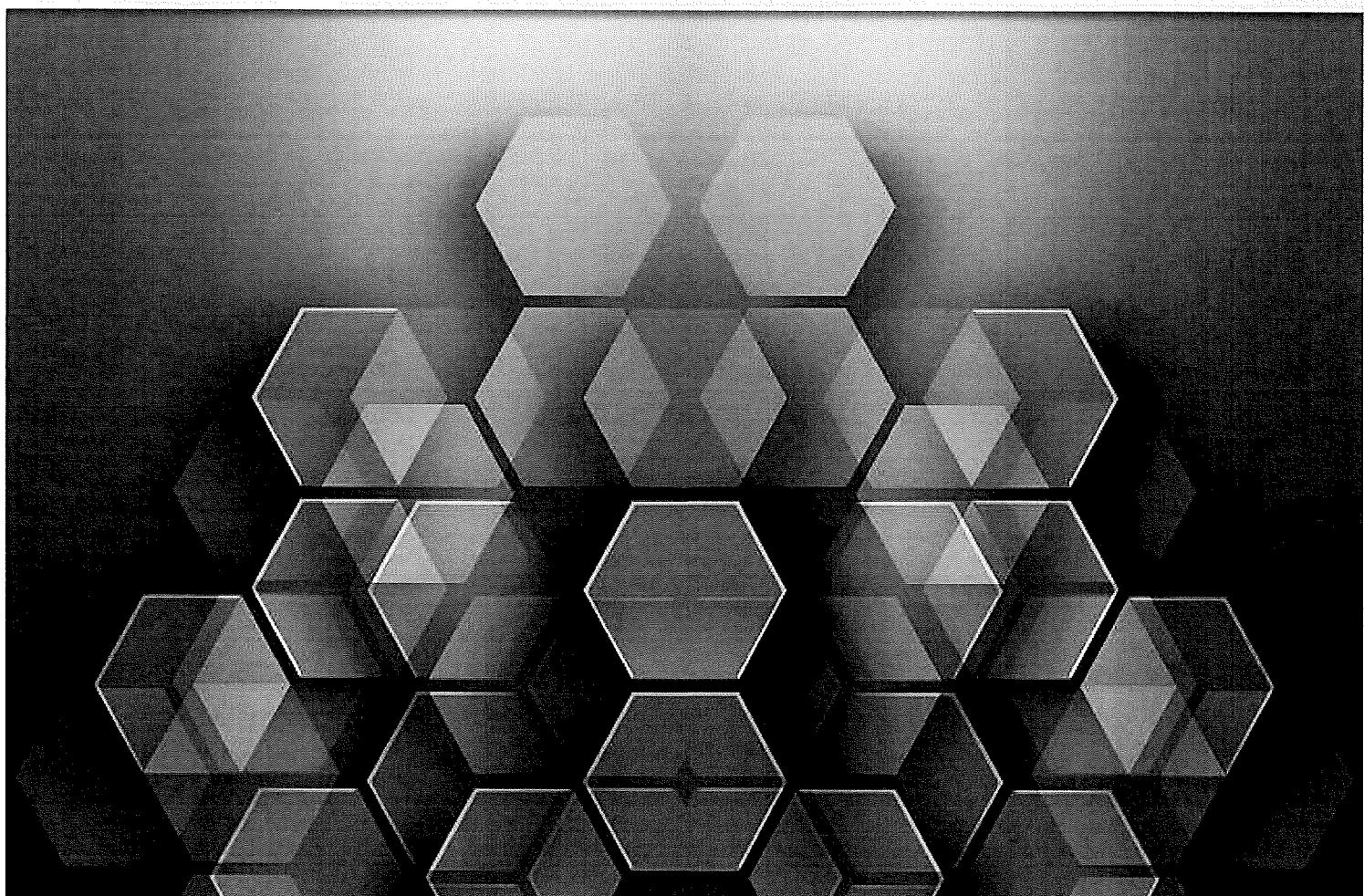

การประชุมวิชาการระดับชาติ เพื่อนำเสนอผลงานวิจัย ด้านบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

**RU National Conference on Business Management
And Social Science**

วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2561
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รายงานผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. ศาสตราจารย์ ดร.ปียะนัตร	จาธุรีรศานต์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.แก้วตา	ผู้พัฒนาพงศ์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สมพล	ทุ่งหว้า
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญปริญ	รัตน์พงศ์พร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิรภัทร	ภักดีรี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงศ์ธรา	สุวรรณิน
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ	บูรณะคุณภรณ์
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์	มีใจอ่อน
9. อาจารย์ ดร.นลิน	ตั้งพาณิชย์
10. อาจารย์ ดร.อุมา	บุญอ่อน
11. อาจารย์ ดร.นีลนา拉	วงศ์เกิด
12. อาจารย์ ดร.ปรเมษฐ์	บุญนำศริกิจ
13. อาจารย์ ดร.เกรวิน	เศรษฐกุร
14. อาจารย์ ดร.รุ่งศิริ	เข็มตระกูล
15. อาจารย์ ดร.สุรเชษฐ์	โฉวเกียรติรุ่ง
16. อาจารย์ ดร.ประพันธ์	วงศ์บางโพ
17. อาจารย์ ดร.เมธาวี	อนิวรรตนพงศ์
18. อาจารย์ ดร.ศุภสิทธิ์	จาธุพัฒน์หรัณย์
19. อาจารย์ ดร.สนิทนุช	นิยมศิลป์
20. อาจารย์ ดร.พรมนัส	ศิริธรรมศรี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ราณี อสิชัยกุล	
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ปรียากร	
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสะพัชัย พสุนทร์	
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กล้าหาญ ณ น่าน	
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนัตร ล้อมชลาภรณ์	
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ทับศรี	
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โภกชัย สุเวชวัฒนกุล	
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริชัย គีเดิศ	
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสสินี บุญมีศรีส่ง่า	
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ จันทึก	
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์กิจญ์โณ	
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย	
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ โถสกนธรรมภาณุ	
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรมองคล นิมิตตร	
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดันนท์ ชาญโภคล	
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤชานนท์ บึงไกร	
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพรรณ บิลมาโนชญ์	
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงศ์พัตต์ ภู่พันธุ์ศรี	
19. อาจารย์ ดร.ชัยณุพงศ์ ศรีโภตินิศากร	
20. อาจารย์ ดร.จิตพนธ์ ชุมเกตุ	
21. อาจารย์ ดร.วิสาสินี วงศ์แก้ว	
22. อาจารย์ ดร.ธัญนันท์ บุญอุ่น	
23. อาจารย์ ดร.รุ่งอรุณ กระແສສินธุ์	
24. อาจารย์ ดร.สุภาพร เพ่งพิศ	
25. อาจารย์ ดร.ประสิทธิชัย นรากรณ์	
26. อาจารย์ ดร.คฑาภูติ ตั้งมามาศ	

27. อาจารย์ ดร.อริญญา	ณ ระนอง
28. อาจารย์ ดร.สรร	พัวจันทร์
29. พลเอก ดร.ศรุต	นาควัชระ
30. ดร.จิราทัศน์	รัตนมนีนัตร
31. ดร.สุทธินันท์	วารีวนิช
32. ดร.เนลลิมเกียรติ	เพ็งแก้ว
33. ดร.อรทัย	ทองฤกษ์ฤทธิ์
34. ดร.ธรรมาธน์	ธรรมยา-Julie

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการแอปพลิเคชันพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของ ธนาคารกรุงไทย

Factors affecting towards acceptance of application service with PromptPay by

Smartphone of Krung Thai Bank

รอนกุลพี ละริน¹

ธิดาทิพย์ ปานโรจน์²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานักศึกษาด้านการรับรู้ความเดี่ยว แล็บจัดด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชันพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์ โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่าง 376 ราย ทำการวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการหาความถี่ ร้อยละ และใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท โดยใช้งานระบบพร้อมเพย์เพื่อใช้ในการโอนเงิน และการทำธุรกรรมทางการเงิน ความถี่ในการใช้งานต่อเดือน 1-6 ครั้ง 2) ปัจจัยด้านการรับรู้ความเดี่ยวส่งผลต่อกระบวนการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย 3) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมส่งผลต่อกระบวนการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย

คำสำคัญ: การยอมรับ, พฤติกรรมการใช้งาน, สมาร์ทโฟน

¹ นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² อาจารย์สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the risk factors, and to study social and cultural factors that affect the acceptance of using application with PromptPay by smartphone via Krung Thai Bank of students at Silpakorn University, Phetchaburi campus. The study was a quantitative research use questionnaires to collect the data of 376 samples. The descriptive statistics were used to find frequency and percentage, then the simple regression was analyzed.

The research results found that 1) Most of the samples were females, study in the 3rd year with less than 10,000 baht of income, used the PromptPay to transfer money and the payment of goods and services, with the frequency of 1 to 6 times per month. 2) Risk perception, and the social and cultural factors affected the acceptance and decision of participating in the payment System with PromptPay via Smartphone of Krung Thai Bank.

Keywords: adoption, usability, Smartphone

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยและในชีวิตประจำวันของคนไทยมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาของเทคโนโลยีจากอดีตสู่ปัจจุบันเป็นไปอย่างก้าวกระโดด ทำให้ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีอิทธิพลอย่างมากในการใช้ชีวิตของคนไทย ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร ค้นหาข้อมูล ทำธุรกรรม และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic commerce) การทำธุรกรรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การซื้อขายสินค้าและบริการ การโอนเงิน และการจ่ายเงินผ่านระบบออนไลน์ เริ่มใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนเป็นเครื่องมือในการทำธุรกรรม คนไทยส่วนใหญ่นิยมใช้ระบบจ่ายเงินผ่านช่องทางโทรศัพท์สมาร์ทโฟนในการซื้อสินค้าและบริการ เนื่องจากสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยในการใช้บริการ

ระบบการทำธุรกรรมออนไลน์นี้เป็นการชำระเงินโดยใช้โทรศัพท์มือถือเป็นสื่อในการโอนเงินเพื่อเข้าถึงช่องทางการชำระเงินให้แก่ร้านค้า รวมทั้งการชำระค่าสินค้าหรือบริการต่างๆ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยข้อดีของผู้ใช้บริการคือ ไม่ต้องพกเงินสด บัตรเดบิตหรือบัตรเครดิตติดตัว แม้โทรศัพท์มือถือก็สามารถชำระเงินได้ ส่วนข้อดีของร้านค้าและผู้ให้บริการคือ เพิ่มช่องทางการเก็บเงินจากลูกค้าได้มากขึ้น ลด

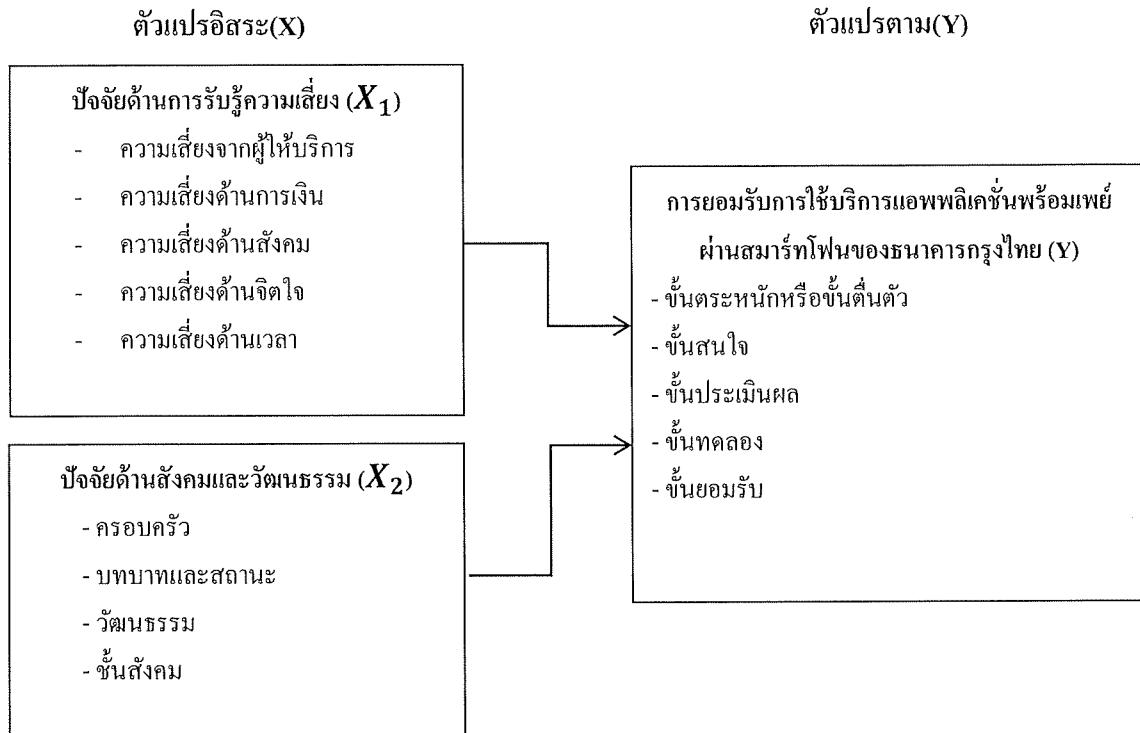
ความเสี่ยงในการจัดการด้านความปลอดภัยกับเงินสดภายในร้านค้า เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและทันสมัยให้แก่ร้านค้าเอง

ข้อมูลจาก สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ETDA (2560) เมญ่า คน Gen Y (อายุ 17-36 ปี) เป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันสูงสุด โดยในช่วงวันทำงานหรือวันเรียนหนังสือใช้งานอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยที่ 7.12 ชั่วโมง/วัน และมากถึง 7.36 ชั่วโมง/วันในช่วงวันหยุด ขณะที่ Gen X (อายุ 37-52 ปี) และ Gen Z (อายุน้อยกว่า 17 ปี) ใช้อินเทอร์เน็ตในวันทำงานและวันเรียนหนังสือ โดยเฉลี่ยเท่ากันที่ 5.48 ชั่วโมง/วัน แต่ในวันหยุด Gen Z กลับใช้เพิ่มขึ้นเป็น 7.12 ชั่วโมง/วัน ส่วนทางกับ Gen X ที่ใช้ลดลงที่ 5.18 ชั่วโมง/วัน โดยกลุ่ม Baby Boomer (อายุ 53-71 ปี) ใช้ 4.54 ชั่วโมง/วัน ในวันทำงาน และ 4.12 ชั่วโมง/วัน ในวันหยุด

จากข้อมูลการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยในปัจจุบันและระบบการชำระเงินออนไลน์พร้อมเพย์ ผู้วัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับบัญชีที่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินออนไลน์ผ่านอุปกรณ์สมาร์ทโฟน โดยใช้ระบบพร้อมเพย์จากธนาคารกรุงไทยในมหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี โดยผู้วัยจึงได้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับบัญชีต่างๆ ที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการแอปพลิเคชันพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย ผู้วัยจึงเลือกบัญชีที่สนใจเพื่อนำมาศึกษาโดยใช้ 1) บัญชีด้านการรับรู้ความเสี่ยง 2) บัญชีด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งได้เกิดคำตามในการวิจัยครั้งนี้คือ ความเสี่ยงในด้านใดที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการ และบัญชีด้านสังคมและวัฒนธรรมด้านใดที่มีผลต่อการยอมรับการใช้บริการแอปพลิเคชันพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วัยจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย แล้วนำหลักการและแนวคิดของ จิญาดา แก้วแทน (2557) ศรสวรรค์ สิริวัฒน์เครมส์ (2558) และอรทัย เตือนวัน (2555) มาประยุกต์ใช้และกำหนด ความสัมพันธ์ของตัว变量ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้งานระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์
- ศึกษาปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้งานระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์

นิยามศัพท์

การยอมรับ (Acceptance) หมายถึง การรับรู้ถึงประโยชน์ของแอปพลิเคชันพร้อมเพย์และเกิดการศึกษาค้นคว้าถึงประโยชน์ของแอปพลิเคชันว่าเหมาะสมกับผู้ใช้หรือไม่ และเกิดการยอมรับที่จะใช้งานแอปพลิเคชันดังกล่าว

พุทธิกรรมการใช้งาน (Usability) หมายถึง การกระทำองค์ผู้ใช้งานในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแอปพลิเคชันพร้อมเพย์ เช่น การโอนเงิน ระยะเวลาการใช้งาน ความถี่ในการใช้งาน

สมาร์ทโฟน (Smartphone) หมายถึงอุปกรณ์การสื่อสารของผู้ใช้งานแอปพลิเคชันพร้อมเพย์ที่มีการดาวโหลดแอปพลิเคชันพร้อมเพย์ไว้ในเครื่อง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้งานระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนและบัตรหุ้นส่วนในการซื้อของออนไลน์ โดยกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ บัตรหุ้นส่วนการรับรู้ความเสี่ยง คือ ความเสี่ยงจากผู้ให้บริการ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านสังคม ความเสี่ยงด้านจิตใจ ความเสี่ยงด้านเวลา และบัจจุบันด้านสังคมและวัฒนธรรมคือ ครอบครัว บทบาทและสถานะ วัฒนธรรม ชั้นสังคม ส่วนตัว ประมาณ ได้แก่ กระบวนการยื่นขอสัมภาระและตัดสินใจใช้บริการระบบชำระเงินระบบพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย

ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษาและประชากร: พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชากรนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์ โดยใช้หลักการของ Taro Yamane (Yamane ข้างลึกลับใน อัชจรรยาณ งานญาณ, 2554, หน้า 55) ในการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% มีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

จากข้อมูลของ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2559) จำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์ทั้งหมด 6,200 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน $6,200 / 1 + (6,200 \times 0.05^2) = 375.75$ คน ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 376 คน

การศึกษารั้งนี้ ใช้เวลาโดยประมาณ 2 เดือนคือในช่วง มีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2561

สมมติฐานของงานวิจัย

1. บัตรหุ้นส่วนการรับรู้ความเสี่ยงส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย

2. บัตรหุ้นส่วนการรับรู้ความเสี่ยงส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้งาน การรับรู้ด้านความเสี่ยงและอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมว่าส่งผลต่อการยอมรับและตัดสินใจใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาระบบ
2. สามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการพัฒนาระบบพร้อมเพย์ ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชวิตา พุ่มคนตระ (2559) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการพร้อมเพย์ของประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคนผู้มีอาชีพรับราชการ และรัฐวิสาหกิจ มีแนวโน้มการใช้บริการพร้อมเพย์มากกว่าอาชีพอื่นๆ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่ไม่ใช่ข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับบริการพร้อมเพย์

เกศวิทย์ ทิพย์ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านตู้อ่อนไลน์กรณีศึกษา ธนาคาร ซีไอเอ็มบีไทย จำกัด (มหาชน) ศึกษาถ้วนด้วยตัวอย่างที่ไม่เคยใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านอ่อนไลน์จำนวนของธนาคาร จำนวน 400,000 ราย โดยใช้กู้น้ำด้วยตัวอย่าง 200 คน ใช้การสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากประชากรทั้งหมด แล้วทำการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

Hanna & Wozniak (2001) ศึกษาประชากรศาสตร์ในเชิงพฤติกรรมผู้บริโภคว่าจะมีวิธีการเลือกซื้อใช้ หรือเลิกใช้ผลิตภัณฑ์แตกต่างกันอย่างไร ผู้บริโภคแต่ละคนนั้นจะมีพฤติกรรมและการรับรู้ต่อสิ่งของ หรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากในอดีต การรับรู้ความเสี่ยง

จิญาดา แก้วแทน (2557) ให้ความหมายของการรับรู้ความเสี่ยงไว้ว่า ความเสี่ยงไม่ได้คงที่เสมอ ในกระบวนการตัดสินใจเมื่อผู้บริโภคเกิดความต้องการ ในช่วงแรกผู้บริโภคจะยังไม่มีข้อมูลรายละเอียดในการใช้บริการ ทำให้มีความเสี่ยงที่สูงเกินไป ดังนั้น ผู้บริโภคจำเป็นต้องหาข้อมูลเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

ระดับการรับรู้และการยอมรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลต่อลูกค้าในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ไม่ว่าหลังจากใช้บริการแล้วหรือความเสี่ยงนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม หากความเสี่ยงได้ก็ตามแม้จะมีโอกาสเป็นอันตรายร้ายแรงต่อผู้บริโภคได้ แต่หากผู้บริโภคไม่อาจรับรู้ได้ถึงความเสี่ยงเหล่านั้น ความเสี่ยงก็จะไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ ความเสี่ยงที่ผู้ใช้บริการสามารถรับรู้ได้มั่นคงนี้

1. ความเสี่ยงที่เกิดจากบุคลิกภาพของตัวหน้าที่ (Functional risk) เป็นความเสี่ยงที่ผู้ให้บริการไม่สามารถทำตามความต้องการของลูกค้าได้

2. ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจาก การซื้อสินค้าและบริการที่ไม่คุ้มค่า กับค่าใช้จ่ายที่เสียไป

3. ความเสี่ยงด้านสังคม (Social risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการใช้บริการที่ด้อยค่า เกิดความอันตรายในหมู่เพื่อนและคนรู้จัก

4. ความเสี่ยงด้านจิตใจ (Psychological risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการได้รับบริการที่ไม่ดี และผู้ใช้บริการเกิดความไม่นั่นใจในตนเอง

5. ความเสี่ยงด้านเวลา (Time risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการที่ผู้ใช้บริการเกิดความรู้สึกเสียหายเวลาในการเลือกใช้บริการ

ลักษณะทางสังคม (Social Character)

Walters (1978 อ้างถึงใน กิตติศักดิ์ อินทรสาร, 2557, หน้า 6) ได้อธิบายถึงลักษณะทางสังคมว่า เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ในชีวิตประจำวัน และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อ ลักษณะทางสังคมประกอบด้วย กลุ่ม อ้างอิง ครอบครัว บทบาท ทางสังคม และสถานภาพของผู้ซื้อ ดังนี้

1) กลุ่มอ้างอิง (Reference Groups) หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติหรือพฤติกรรมของบุคคล

2) ครอบครัว (Family) หมายถึง องค์กรในสังคมที่สำคัญที่สุด โดยสมาชิกในครอบครัวถือ เป็นกลุ่มอ้างอิงทางตรงขันปฐมภูมิที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

3) บทบาททางสังคม (Social of Role) หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่ผู้บริโภคนั้นยึดถือปฏิบัติ ตามสถานภาพที่ได้รับ บทบาทและสถานภาพทางสังคม และจะเป็นตัวกำหนดการกระทำการระหว่างกันทาง สังคมของสมาชิกให้ดำเนินไปด้วยกันอย่างราบรื่น สอดคล้อง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและรับผลประโยชน์ ร่วมกัน ทั้งนี้การดำเนินชีวิตในสังคมมีโอกาสที่เกิดบทบาทที่ขัดกัน ได้แก่ ล่าวคือ ผู้บริโภคแต่ละคนอาจมี หลากหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน หรือการกระทำการที่ขัดแย้งกัน ไม่ใช่บทบาทที่แท้จริงของตัวเอง สมาชิกในสังคมต้องตัดสินใจตามวาระและโอกาสที่จะเกิดขึ้น

4) สถานภาพ (Status) หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกตำแหน่ง ในสังคมของผู้บริโภคเพื่อให้การยอมรับ กำหนดให้เป็นฐานะทางสังคมของผู้บริโภคนั้นๆ การกระทำการระหว่างผู้บริโภคในสังคมเป็นไปตาม สถานภาพที่ตนตั้งอยู่

ปัจจัยวัฒนธรรม

Kornblum (1988 อ้างถึงใน กิตติศักดิ์ อินทรสาร, 2557, หน้า 8) ได้อธิบายถึง ปัจจัยวัฒนธรรมว่า เป็นเครื่องพันธนาณฑ์ในกลุ่ม ไว้ด้วยกัน บุคคลจะเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองภายใต้กระบวนการทาง สังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดความต้องการและพฤติกรรมของบุคคล นอกจากนี้ในแต่ละวัฒนธรรมยัง ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมกลุ่มย่อยหรือชนบทรวมเนื่องประเพณีที่เป็นที่ยึดถือปฏิบัติกันในคนกลุ่มนั้น แห่งนั่ง และยังเกี่ยวข้องไปถึงชั้นทางสังคมภายในสังคมนั้นๆ อีกด้วย ปัจจัยวัฒนธรรมนี้สามารถแบ่ง ออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

- 1) วัฒนธรรมพื้นฐาน (Culture) วัฒนธรรมพื้นฐานเป็นสิ่งกำหนดความต้องการและพฤติกรรมของบุคคล บุคคลจะได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากสังคมรอบข้างตั้งแต่ยังเป็นเด็กและจะมีส่วนทำให้เกิดค่านิยมต่าง ๆ ตลอดจนความต้องการในสิ่นค้าต่าง ๆ แตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม
- 2) วัฒนธรรมกลุ่มย่อยหรือชนบทรัตนเนี่ยมประเพณี (Subculture) วัฒนธรรม มีรากฐานมาจากเชื้อชาติ (Nationality Groups)

กระบวนการยอมรับ

อรทัย เลื่อนวัน (2555) ระบุว่า นักวิชาการด้านสังคมต่างเห็นด้วยกันว่าการยอมรับนวัตกรรมเป็นผลมาจากการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นกระบวนการ แม้ว่ารายละเอียดจะแตกต่างกัน แต่ก็มาจากพื้นฐานเดียวกันกับของ Everett M. Rogers ซึ่งมีแนวคิดกระบวนการยอมรับนวัตกรรมดังนี้

ขั้นตระหนักรหรือขั้นตื่นตัว (Awareness Stage) เป็นขั้นที่บุคคลรู้ว่ามีความคิดใหม่สิ่งใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นแต่ยังขาดความรู้เกี่ยวนวัตกรรมนั้น

ขั้นสนใจ (Interest Stage) บุคคลเริ่มนีความสนใจในนวัตกรรมและพยายามแสวงหาข้อมูลหรือความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น

ขั้นประเมินผล (Evaluation Stage) บุคคลจะทำการประเมินผลในมองของตนโดยลองนึกว่าถ้ายอมรับนวัตกรรมนั้นมาใช้ปฏิบัติแล้วจะเหมาะสมสมกับเหตุการณ์ในปัจจุบันหรืออนาคตหรือไม่จะให้ผลคุ้มค่ากับการเสียเงินหรือไม่

ขั้นทดลอง (Trial Stage) บุคคลจำนำนวัตกรรมมาลองใช้หรือลองปฏิบัติในวงจำกัดก่อนเพื่อดูว่า นวัตกรรมนั้นมีประโยชน์เข้ากับสถานการณ์ของตนหรือไม่

ขั้นยอมรับ (Adoption Stage) บุคคลยอมรับนวัตกรรมโดยนำนวัตกรรมมาใช้อย่างเต็มที่สม่ำเสมอ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มเป้าหมาย (Target group) จากประชากรนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์จำนวน 6,200 ราย โดยใช้ทฤษฎีกลุ่มตัวอย่าง Taro Yamane (1967) ได้กลุ่มเป้าหมายจำนวน 376 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และจำแนกแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชันพร้อมเพย์ของธนาคารกรุงไทย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบูรณ์ ได้แก่ เพศ คณะวิชา ชั้นปี และรายได้เฉลี่ย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการชำระเงินออนไลน์ระบบพร้อมเพย์ ได้แก่ ใช้บริการพร้อมเพย์ในด้านใด ความถี่ในการใช้งาน ระยะเวลาที่เคยใช้

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความเสี่ยงจากผู้ให้บริการ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านสังคม ความเสี่ยงด้านจิตใจ ความเสี่ยงด้านเวลา

ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ครอบครัว บทบาทและสถานะ วัฒนธรรม ชั้นสังคม

ส่วนที่ 5 กระบวนการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินระบบพร้อมเพย์ของธนาคารกรุงไทย โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้น โดยจะเรียงจากน้อยไปมาก ได้แก่ ขั้นตระหนักหรือขั้นตื่นตัว ขั้นสนใจ ขั้นประเมินผล ขั้นทดลอง ขั้นยอมรับ

แบบสอบถามดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากวิจัยที่เกี่ยวข้องและทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจากผู้บริโภคที่ใช้บริการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยมือถือมีอุปกรณ์สมาร์ทโฟนเป็นของตนเองในจังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน 30 คน นอกจากนี้ได้ทำการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ได้กลับมา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ cronbach ได้ค่าการคำนวณเท่ากับ 0.879

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการใช้บริการชำระเงินออนไลน์ ใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การหาความถี่ ร้อยละ

การวิเคราะห์ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยง ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลต่อกระบวนการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินออนไลน์ผ่านระบบพร้อมเพย์ของธนาคารกรุงไทย ใช้วิธีการการวิเคราะห์ถดถอยย่างง่าย (Simple Regression analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการใช้บริการชำระเงินออนไลน์ระบบพร้อมเพย์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการใช้บริการชำระเงินออนไลน์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) พบว่าจากกลุ่มตัวอย่าง 376 คน แบ่งออกเป็นเพศหญิง 63.6% เพศชาย 36.4% เป็นนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ 96.1% คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2.6% คณะสัตวศาสตร์ และเทคโนโลยีการเกษตร 1.3% แบ่งเป็นชั้นปีที่ 1 24.7% ชั้นปีที่ 2 18.2% ชั้นปีที่ 3 53.2% ชั้นปีที่ 4 3.9% ที่

มีรายได้เฉลี่ย 1) ไม่เกิน 5,000 บาท 28.6% 2) 5,000-10,000 บาท 67.5% 3) 10,000-15,000 บาท 2.6% 4) 15,000-20,000 บาท 1.3%

พฤติกรรมการใช้บริการ โดยเรียงจากมากไปน้อย 1) การโอนเงิน 2) การชำระสินค้าและบริการ 3) สอบถามยอดคงเหลือในบัญชี 4) การขอรับรายการเดินบัญชีปัจจุบันและข้อนหลัง 5) เก็บไว้กับเช็ค 6) ข้อมูลดอกรบี้ อัตราแลกเปลี่ยนธนาคาร โดยคำความถี่ในการใช้งานต่อเดือน 1) 1-3 ครั้ง/เดือน 48.1% 2) 4-6 ครั้ง/เดือน 39% 3) 7-9 ครั้ง/เดือน 6.5% 4) มากกว่า 10 ครั้ง/เดือน 6.4%

ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย

ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยง

จากการวิเคราะห์การ回帰โดยอย่างง่าย (Simple Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยง (X_1) ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย (Y) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงส่งผลทางบวกกับการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย หมายความว่า ระดับปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงเพิ่มขึ้น 1 หน่วยส่งผลให้การยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย จะเพิ่มขึ้น 0.970 โดยที่ค่า Adjusted R Square = 0.625 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย โดยแสดงสมการได้ดังนี้

$$Y = 0.056 + 0.970X_1$$

(11.299)

ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์การ回帰โดยอย่างง่าย (Simple Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (X_2) ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย (Y) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมส่งผลทางบวกกับการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย หมายความว่า ระดับปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย จะเพิ่มขึ้น 0.827 โดยที่ค่า Adjusted R

Squared = 0.670 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟน ของธนาคารกรุงไทย โดยแสดงสมการได้ดังนี้

$$\begin{aligned} Y &= 0.775 + 0.827X_1 \\ &\quad (0.821) \end{aligned}$$

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดา แก้วแทน (2557) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์สมาร์ทโฟน กรณีศึกษาที่กรุงเทพมหานครและปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความเสี่ยงที่มีผลในระดับมากที่สุดคือ การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์สมาร์ทโฟน ความมีการกำหนดรหัสผ่านก่อนเข้าสู่ระบบเพื่อป้องกันข้อมูลส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับความเสี่ยงด้านการเงินของการวิจัยในครั้งนี้ที่มีค่าเฉลี่ยที่ 3.98 ซึ่งตรงกับทฤษฎีการรับรู้ความเสี่ยงที่ว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลต่อลูกค้าในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ไม่ว่าหลังจากใช้บริการแล้วหรือความเสี่ยงนี้จะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม

ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชนก พลานุลัย (2558) ที่ศึกษาเรื่อง การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภค ที่ส่งผลต่อความตั้งใจของประชาชนในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบพร้อมเพย์ พบว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการพร้อมเพย์ ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมในส่วนของชั้นสังคมที่คนในระดับชั้นเดียวกันจะมีอิทธิพลในการซักชวนเพื่อใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทยที่มีค่าเฉลี่ยที่ 3.77

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย ดังนั้น ผู้ประกอบการควรส่งเสริมให้ผู้ใช้งานระบบพร้อมเพย์มั่นใจว่าความเสี่ยงในด้านต่างๆ จะไม่เกิดขึ้น เพื่อรักษาความไว้วางใจของผู้ใช้บริการให้อยู่ในระดับที่ดียิ่งขึ้นๆ ไป เช่น การรับรองความปลอดภัยของเงินในบัญชีว่าจะไม่สูญหายถ้าเกิดการสูญหายมีการรับประกันสูญหายให้กับผู้ใช้บริการ

2. จากรผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการระบบชำระเงินพร้อมเพย์ผ่านสมาร์ทโฟนของธนาคารกรุงไทย ซึ่งในส่วนของครอบครัวถือเป็นปัจจัยสำคัญดังนี้ ผู้ประกอบการควรมีโปรแกรมชั้นสำหรับครอบครัวเพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวยอมรับและใช้งานระบบพร้อมเพย์ อีกส่วนคือส่วนของวัฒนธรรมและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเร็ว ผู้ประกอบการควรปรับการให้บริการสอดคล้องกับบุคคลที่เปลี่ยนไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงและปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ในโอกาสต่อไปอาจทำการศึกษาในปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่เน้นในเรื่องของการตลาดของผู้ประกอบการ เป็นต้น

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา ในโอกาสต่อไปอาจทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็น Gen X หรือ Baby boomer ที่อาจมีผลการวิจัยที่เปลี่ยนไปในทิศทางอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ อินทรสาร. (2557). ปัจจัยสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความคาดหวังในการบริการของธุรกิจขัดหาคู่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. การศึกษาอิสระตามหลักสูตรคณฑ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เกศวิชุ พิพยศ. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษา ธนาคาร ซีไอเอ็มบีไทย จำกัด (มหาชน). การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าฯ.

จิญญาดา แก้วแทน. (2557). การรับรู้ความเสี่ยง การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ชวิยา พุ่มคงตรี. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการพร้อมเพย์ของประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรชนก พลาบูลี. (2558). การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการใช้เทคโนโลยีและพฤษติกรรมผู้บริโภค. การศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2559). จำนวนนักศึกษาร่วมของมหาวิทยาลัยศิลปากร ประจำปีการศึกษา 2559 และแนวโน้มของนักศึกษาร่วมมหาวิทยาลัยศิลปากร. เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 มีนาคม, จาก <http://www.plan.su.ac.th/mis-info/detail-basic/File12.pdf>

ศรสวรรค์ สิริวัฒน์เศรษฐี. (2558). ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม. การศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานพัฒนาธุกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ETDA. (2560). คนไทยใช้เน็ตอย่างไร? ในปี 60. เข้าถึงเมื่อวันที่
7 มีนาคม 2561 จาก <https://www.etda.or.th/content/thailand-internet-user-profile-2017.html>
อรทัย เล่อนวัน. (2555). ทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับ. การศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านบุรี.

อัจฉราวรรณ งามญาณ. (2554). อันเนื่องมาแต่สูตรของยามานาเคน. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.